

Posudek disertační práce:

Helena Svobodová, Antické sklo na základě analýzy materiálu Národního muzea v Praze, 2016

Ve sbírce Národního muzea v Praze je hodnotná sbírka antického skla, která představuje reprezentativní výběr sklářské produkce od 5. století př. Kr. do 4. století po Kr. Mezi běžnými řemeslnými výrobky je i vzácná lahev s rytým pohledem na přístav Puteoli z doby kolem roku 300 po Kristu a další zajímavé artefakty. V předkládané dizertaci autorka k tomuto souboru přiřadila pohárek ze západní Evropy 6.–7. století po Kr. a soubor islámské a sasánovské keramiky 8. - 14. století. Tento soubor nebyl doposud až na výjimky publikován, takže disertační práce je průkopnickým a bezesporu velice záslužným dílem.

Hlavní částí díla je vědecký katalog (97 stran, 238 katalogových hesel). V katalogu je materiál utříděn chronologicky a podle typů, přičemž uvnitř jednotlivých typů jsou skleněné předměty opět seřazeny chronologicky). Katalogová hesla obsahují standardní položky: název, údaje o provenienci, stručný popis, místo výroby, analogie a datování. Katalog uvádí historický úvod, který sleduje vývoj sklářství od počátků v době bronzové. Vzhledem ke složení sbírky v úvodu dominuje římské sklo a v této části jsou skleněné výrobky rozděleny podle tvaru, tyto kapitoly jsou provázány s katalogem, jehož položky jsou tímto způsobem zařazeny do typologických souvislostí.

Předkládaná disertační práce by bezesporu měla být vydána tiskem v některém ze světových jazyků. Při přípravě publikace k tisku by autorka mohla rozšířit soubor použité literatury tak, aby v něm převažovaly práce z posledních let (viz příloha k posudku). Tyto práce by se mohly objevit jak v analogiích u jednotlivých položek katalogu, tak především v úvodní kapitole věnované přehledu bádání o antickém skle. Stručný přehled autorka uzavírá větou: „Od devadesátých let 20. století začaly vycházet jednotlivé svazky ambiciózního projektu Corpus delle collezioni archeologiche del vetro nel Veneto, v nichž vycházejí sbírky jednotlivých muzeí oblasti Veneta.“(s. 10-11). V rámci tohoto korpusu už vyšlo osm svazků, z nichž ani jeden není uveden v seznamu použité literatury. Jestliže autorka zmínila korpus venetského antického skla, měla by také uvést další dva obdobné projekty: „Corpus delle collezioni del vetro in Lombardia“ (vyšel sv. 1, 2,1 a 2,2) a „Il Corpus delle Collezioni del Vetro in Friuli Venezia Giulia“ (vyšel sv. 1-4) Srov. Tyto projekty jsou organizovány italským výborem (Comitato nazionale Italiano <http://www.storiadelvetro.it/index.html>) mezinárodní organizace badatelů o antickém skle AIHV (Association Internationale pour l'Histoire du Verre. <http://www.aihv.org>), kterou autorka zmiňuje jako pořadatelku mezinárodních kongresů (s. 11). Tato organizace má kromě italského i další dva samostatně působící národní výbory - International Association for the History of Glass (<http://www.historyofglass.org.uk/links.html>) a AFAV - Association française pour l'archéologie du verre (<http://www.afaverre.fr/>).

Autorka by v při publikaci práce také mohla zmínit, že v posledních dvaceti letech se bádání o antické hmotné kultuře změnilo a tyto radikální posuny se projevily i v bádání o sklářských produktech. Badatelé se v mnohem větší míře než dříve zabývají vedle typologie také sociálními a ekonomickými aspekty antického sklářství a výrobků ze skla. Do popředí se dostávají takové projekty jako je průzkum zbytků obsahu skleněných nádob, které nám mohou osvětlit jejich funkci (e.g. L. Pédoussaut, et alii, Les balsamiques du site de Solférino: un ensemble de la seconde moitié di Ier siècle à Narbonne (Aude). Bull. AFAV, 2014, 20-23). Velká pozornost je věnována technologii (e.g. E.

Gliozzo, The composition of colourless glass: a review, *Archaeological and Anthropological Sciences* 2016, 1-29). Na studium surovin používaných k výrobě antického skla se soustředil projekt ARCHGLASS, v letech 2009-2014 velkoryse podpořený ERC (European Research Council), výsledky byly zveřejněny v publikaci: P. Degryse, *Glass Making in the Greco-Roman World. Results of the ARCHGLASS project*. Tato publikace je volně dostupná:

<http://www.oopen.org/search?identifier=513796>.

Práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci. Její hlavní klady spatřuji jednak ve výběru aktuálního, ale obtížného tématu, jednak v jeho suverénním zvládnutí. Ke kvalitě práce přispělo to, že se autorka důkladně obeznámila se sklářskou technologií nejen po teoretické stránce, ale po stránce řemeslné. To se projevilo i v bohatosti a přesnosti odborného slovníku a ve stručných, ale výstižných popisech sklářských děl. Jazyková stránka práce zaslouží obzvláštní ocenění, protože se výrazně ovlivnila nejen formu, ale i obsah práce. Autorka přesvědčivě dokázala, že danou odbornost dokonale zvládla, bezpečně se orientuje ve specializované literatuře a dovede ji aplikovat na konkrétním sbírkovém materiálu. Předkládanou disertační práci plně doporučuji k obhajobě a jako klasifikaci navrhuji prospěla.

Prof. PhDr. Jan Bažant, CSc

Filosofický ústav Akademie věd České republiky

– Katedra klasických jazyků Trnavské university v Trnavě

V Praze, dne 23. listopadu 2016

PŘÍLOHA K POSUDKU

Seznam recentních publikací o antickém skle, které jsou obvykle uváděny v syntézách věnovaných antickému sklu, ale které jsem v seznamu literatury v posuzované práci nenašel.

P. Cosyns, M. Martens, *Glass Production in the Roman Small Town of Tienen, Tienen 2000-2002*

M.-D. Nenna, ed., *La route du verre*, Lyon 2000

S. L. Smith, *Gold-glass Vessels of the Late Roman Empire. Production, Context, and Function*, diss., New Brunswick, NJ, Rutgers University 2000

P. Triantaphyllides, *Rodiake yalourgia I. To en thermo diamorphomena diaphane aggeia polyteleias oi klassikoi kai oi proimoi ellenistikoi chronoi*, Athenai 2000

- H. Amrein, *L'Atelier de verriers d'Avenches. L'artisanat du verre au milieu du 1er siècle après J.C.*, Lausanne 2001
- S. Jennings, J. Abdallah, *Roman and Later Blown Glass from the Aub Excavations in Beirut (Sites BEY 006, 007 and 045)*, Oxford 2002
- H. Wouters, et alii, *Antique Glass from Khirbet Qumeran Archaeological Context and Chemical Determination*, Koninklijk Instituut Voor Het Kunstpatrimonium Bulletin 28, 2002, 9–40
- R. Barovier Mentasi, et alii, eds., *Glass Throughout Time. History and Technique of Glassmaking from the Ancient World to the Present*, Milano 2003
- Y. Israeli, *Ancient Glass in the Israel Museum*, Jerusalem, Jerusalem 2003
- I. Lazar, *Rimsko steklo Slovenije*, Ljubljana 2003
- C.M. Richardson, *Poor Man's Crystal. Utilitarian Glass from Ancient Rome, ca. 50 BC-AD 450*, San Antonio 2003
- A. Larese, *Vetri antichi del Veneto. Corpus delle collezioni archeologiche del vetro nel Veneto 8*, Venezia 2004
- S. Paynter, *Analyses of Colourless Roman Glass from Binchester, County Durham, Portsmouth* 2004
- B. Czurda, *Die römische Gläser vom Magdalensberg, 3*, Klagenfurt 2004
- Vitrum. Il vetro fra arte e scienza nel mondo Romano*, katalog výstavy, M. Beretta, G. Di Pasquale, Firenze, Pitti, Museo Argenti 2004
- I. C. Freestone, *The provenance of ancient glass through compositional analysis. Materials Issues in Art and Archaeology 7*, 2005
- I. Lazar, *Patterns of Use of Roman Glass in Slovenia— Some Observations. Annales du l'AIHV 16*, 2005, 89–93
- G.D. Weinberg, E.M. Stern, *Vessel Glass from the Athenian Agora*, Athens 2005
- F. Slitine, *Histoire du verre. L'antiquité*, Paris 2005
- D. Foy, M.-D. Nenna, ed., *Corpus des signatures et marques sur verres antiques : Volume 1*, La France, Association Française pour l'Archéologie du Verre, Aix-en-Provence 2006
- D. Foy, M.-D. Nenna, ed., *Corpus des signatures et marques sur verres antiques : Volume 2*, Belgique, Luxembourg, Allemagne, Autriche, Suisse, Slovénie, Hongrie, Croatie, Espagne, Association Française pour l'Archéologie du Verre, Aix-en-Provence 2006
- D. Foy, M.-D. Nenna, ed., *Corpus des signatures et marques sur verres antiques, vol. 2*, Belgique, Luxembourg, Allemagne, Association Française pour l'Archéologie du Verre, Aix-en-Provence 2006

G. Creemers, et alii, Roman Glass in Germania Inferior. Interregional comparisons and recent results. Proceedings of the international conference, held in the Gallo-Roman Museum in Tongeren (May 13th 2005). Tongeren 2006

La verre dans l'empire romain. Arts et sciences. Exposition, Paris, Cité des sciences et de l'industrie, 31 janvier – 27 août 2006, katalog výstavy Paříž a Florencie 2006

M. J. Baxter, H. E. M. Cool, et al., Comparing glass compositional analyses. *Archaeometry* 48/3, 2006, 399-414

C. Macabruni, et alii, Corpus delle collezioni del vetro in Lombardia, Vol. 2, pt. 1, Pavia. *Eta antica*, Pavia 2006

T. Winter. The Glass Vessels from 'Ein ez-Zeituna, *'Atiqot* 51, 2006, 77–84

Z. Buljevič, Traces of Glassmakers in the Roman Province of Dalmatia, *Quaderni friuliani di archeologia* 19, 2009, 35-50

D. Foy, Les verres antiques d'Arles. Les collections du Musée départemental Arles antique, Marseille 2010

R. Mentasi Barovier, M. Tirelli, Altino. Vetri di laguna, katalog výstavy, Ponzano Veneto 2010

K.S.Wight, Molten Colour. Glassmaking in Antiquity, Los Angeles 2011.

Y. Israeli, Made by Ennion. Ancient Glass Treasures from the Shlomo Moussieff Collection, katalog výstavy, Keresalem 2011-2012

M. Cima, M.A. Tomei, eds., Vetri a Roma, katalog výstavy Curia Julia al Foro Romano, Milano 2012

S. Höricht, *Instrumentum Vitreum di Pompei*, Roma 2012

M. Buora, C. Moretti, eds., Il colore dei vetri antichi del Museo archeologico Nazionale di Aquileia, Venezia 2013

G. Senequier, *La verres romaines à Haute-Normandie*, Montagnac 2013

M.G.Diani, L. Mandruzzato, eds, Per un corpus dei bolli su vetro in Italia, Atti delle XIV Giornate Nazionali diStudio sul Vetro, Cremona 2013

P. Degryse, ed., *Glass Making in the Greco-Roman World*, Leiden 2014

Ch. Lightfoot et alii, *Ennion: Master of Roman Glass*, New York 2015

L. Mandruzzato, et alii, eds, Il vetro in Italia centrale dall'antichità al contemporaneo, , Atti delle XVII Giornate Nazionali diStudio sul Vetro, Cremona 2015

J. Bayley, et alii. Eds, *Glass of the Roman World*, Oxford 2015

S. Fünfschilling, *Die römischen Gläser aus Augst und Kaiseraugst: Kommentierter Formenkatalog und ausgewählte Neufund aus Augusta Raurica, 1-2*, Augst 2015